

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

HERTHA

TIDSKRIFT FÖR DEN SVENSKA
KVINNORÖRELSEN
UTGIVEN AV FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET
❧ REDAKTÖR: ELLEN KLEMAN ❧

ÅRGÅNG 1
HÄFTE 10
1914

STOCKHOLM

Skandinaviens största livförsäkringsbolag.

År 1913.

Nybeviljad livförsäkringssumma öfver 25 1/2 miljoner kronor.
 Premieinkomst öfver 8 miljoner kronor.
 Ränte- och hyresinkomst öfver 3.1 miljoner kronor.

Livförsäkringssumman vid årets slut öfver 255.8 miljoner kronor.
 Samtliga tillgångar ca 75 miljoner kronor.

I tillgångarna ingå aktieägarnes garantifondsförbindelser
 å 800,000 Kr.

Till försäkringsägarna: kontant vinst Kr. 1.089.614: 30
 Till aktieägarna: utdelning ,, 30.000: —

Under sin verksamhet har bolaget utbetalat
 till försäkringsägarna:

vinst öfver 13.000.000 Kr.
 dödsfallsersättningar öfver 31.000.000 ,,
 kapitalförsäkr.-belopp och
 lifräntor öfver 11.200.000 ,, **Kr. 55.200.000**

Dugliga kvinnliga agenter antagas, 17

SINGER

SINGER SÖMMAR GULD I STRÖMMAR

8

7,016,000 kr. skola utlottas å 1893 års Stockholms Teater-premie-obligationer. Dragning den 2 Juni och är högsta vinsten

10,000 kr.

För endast 75 öre

erhålles kontrakt med ensam vinsträtt å en obligation; för kr. 3:75 å fem st.; för kr. 5:— å sju st. och för kr. 10:— å femton obligationer. Om minst fem nummer tagas, portofritt och dragningslista. Numren i detta ovanligt fördelaktiga lotteri åro starkt efterfrågade. Skynda på så Ni säkert hinner med. Beställningar insändas till **OBLIGATIONSKONTORETT, Stora Nygatan 19—27, Malmö.**

45

P.A. COLLINS
BOMULLSVÄFNADER

STÖRSTA

URVAL

AF

BÄSTA SVENSKA
FABRIKAT

HOS HVARJE VÄLSORTERAD VÄFNADSHANDLARE

22

BANBRYTANDE och i hela världen enastående åro de små **Hälsobrunnar** med namn av **Radiumelement**, som av Aktiebolaget Radioaktiva Vatten konstruerats, tillverkas och uthyras till allmänheten för

Patent 24018
 Varum. 10215.

daglig tillverkning i hemmet av starkt radiumemanationsvatten till genomgående av fullständiga brunnskurer. Hyresavgiften är nu så billig, att elementen åro för varje behövande lätt tillgängliga. Så kosta: typ M å 5000 rad. enheter 10 öre pr dag, typ A å 10000 r. e. 17 öre, typ B å 25000 r. e. 34 öre, typ F å 35000 r. e. 44 öre, typ K å 50000 r. e. 54 öre, typ L å 80000 r. e. 67 öre, typ R å 125000 r. e. 84 öre och typ X å 160000 r. e. 100 öre pr dag. Kostnaden per person ställer sig ånnu lägre om flere personer tillsammans hyra ett starkt element och dela vattnet. En drickskur bör icke understiga 30 dagar. Kurens verkningar åro, allt efter vad med drickningen avses, beroende av elementets styrka och kurens utsträckning. Så fordrar t. ex. en svårartad gikt för att kunna påverkas, både ett starkt element och en lång kurtid. Det individuella gör sig ofta gällande. Vid 1913 års slut hade ca 8000 personer i vårt land hyrt våra Radiumelement och mer än 10000 personer begagnat sig av dem för hävande av ett flertal sjukdomar, speciellt **Gikt och Reumatism, Neuralgier och Neuriter, ämnesomsättningssjukdomar, kroniska inflammationer och katarrer i slemhinnor etc.**

Tillskriv oss och begär de närmare upplysningar som önskas

Aktiebolaget Radioaktiva Vatten,

Brunkebergstorg 11, **STOCKHOLM.**

Rikstelefon 3813. — Allm. Tel. 16390.

Chefkemist: Docenten vid Kungl. Tekn. Högskolan **John Köhler.** Kontrollant: **Dr. John Rosengren.**

25

HERTHA

I. ÅRGÅNG

15 MAJ 1914

HÄFTE X

Årsta-utställningen.

Samtidigt med att detta Hertha nummer når allmänheten öppnas den Baltiska utställningen i Malmö. Årsta slottsport har även slagits upp för att lämna tillträde till den rika exposition av kvinnoverk och kvinnoarbete, som finnes inom det vita slottets murar.

Vårt nästa häfte kan skildra öppnandet av utställningen och ge en första rundblick av hur Årsta ter sig med sitt rikhaltiga utställningsmaterial. I dag få vi hålla oss till en fortsättning av den redogörelse för de olika kommittéernas arbete och de skilda avdelningarna, som vi började med i Herthas sista nummer.

Främst ha vi då att nämna

Fredrika-Bremer-Förbundets utställning.

Som initiativtagare till hela rörelsen för en kvinnornas byggnad på Baltiska utställningen — impulsen utgick från Förbundets Malmörets — är det helt naturligt att Förbundet tilldelats en hedersplats inom Årstaslottets murar. Den stiftelse, som bär Fredrika Bremers namn, intar en dominerande, ja i bokstavig mening upphöjd plats i den stora hallen. För Förbundets räkning har nämligen upplåtits en ett par trappsteg från golvet uppförd estrad, där det som är framställbart av Förbundets historia och verksamhet exponeras.

Först möter här blicken ett stort porträtt av Fredrika Bremer, Södermarks

kända originalmålning av vår frejdade författarinna, Kungl. lärarinneseminariets egendom, av dess rektor godhetsfullt utlånad för ändamålet. Den konstnärliga utsmyckningen består vidare i Qvarnströms Fredrika-Bremerbyst samt i Erik Lindbergs vackra porträttmedaljong av Förbundets stiftarinna Sophie Leijonhufvud-Adlersparre, original i gips, i stilfull inramning.

Kring dessa dominerande konstverk sluter sig det som kunnat åskådliggöras av det nära 30-åriga Förbundsarbetet. Först då att märka dess litteratur, representerad av tidskriften Dagny, tjugotvå årgångar i vackra svensk-blåa band. Vidare, likaledes sammanförda inom blåa pärmar, Förbundets skrifter och tryckalster, årsberättelser m. m., samt i ett konstnärligt utfört band alla Förbundets skrivelser till myndigheter och korporationer, en ganska imponerande volym. I ett särdeles stilfullt utsmyckat album äro porträtt samlade av de personer, som på ett mera verksamt sätt ingripit i Förbundets historia.

Så komma naturligtvis grafiska tabeller! Statistik är ju tidens lösen. Men här har man sökt omkläda den torra statistiska stommen i en artistisk dräkt. Och tack vare medverkan av en verklig konstnär, fru Fanny Brate, har denna kombination lösts på ett lyckligt sätt.

Förbundsverksamheten är framställd å tvenne tabeller. På den ena, där utvecklingen av Förbundets sjukkasse, sjuksköterskeförmedling, lönerörelse och stipendiefonder framställles, har man, ehuru inom en konstnärlig inramning, ej kunnat undgå att följa det gängse stapelsystemet. Vid den andra tabellen däremot, uteslutande ägnad åt Förbundets stora trumf, stipendieinstitutionen, har artisten fått lämna sin fantasi friare tyglar. Här ses rent "figurligt" taget hela den storartade rörelse åskådliggjord, som pågått under snart tjugo år för att bereda Sveriges unga kvinnor genom det egna arbetet utväg till en lyckligare, mer oberoende existens. Varje stipendiat är framställd med en egen figur, de olika kall, yrken, uppgifter, studier, som stipendierna äro avsedda till, ha på ett mycket ingeniöst sätt demonstrerats genom motsvarande emblem eller situationer, från processionen av 64 sjukvårdssystor fram mot den öppna sjukhusportalen till de med studentmössa prydda unga adepten, för vilka universitetets portar utgöra det vinkande målet; från de med praktiska yrken av olika slag sysslande till de många, som valt bearbetandet av det mänskliga materialet (undervisning, barnavård m. m.) till sin livsuppgift. Det hela erbjuder en både nöjsam och lärorik tavla, imponerande genom sin innebörd — 363 stipendiaten, d. v. s. lika många nyttiga, självständigt verkande svenska medborgarinnor.

Utställningen kompletteras för övrigt av en modell över Förbundets lanthushållningsskola i Rimforsa och av andra denna institution tillhörande planscher och sifferuppgifter.

Återstår att nämna en broschyr, som utarbetats med anledning av Fredrika-Bremer-Förbundets i och med slutet av detta år 30-åriga tillvaro, vilken i kortfattad form återger Förbundets historia från dess stiftande till nuvarande stund.

Vi övergå nu till

Den sociala utställningen.

Den sociala kommittén, som ordnat denna avdelning, har haft ett särdeles vidsträckt område att bearbeta. Det har sträckt sig över mångfaldiga arter av kvinnoarbete och samhällliga institutioner upprättade av och för kvinnor. Som stora huvudgrupper, i vilka dock icke allt som tillhör denna utställning kan lämpligen inrangeras, kunna nämnas: undervisnings- och uppfostringsarbete, samhällsförbättrande arbete, kvinnors arbete för utvidgande av deras offentliga inflytande, kvinnligt samhällsarbete på grund av offentligt uppdrag, yrkesföreningar, sjukvårdsarbete, damklubbar för olika ändamål, djurskydd.

Undersöker man så vad som ingår i dessa grupper, finner man de omfattande underavdelningarna: högre flick- och samskolor, folkskolor och seminarier, utbildningsanstalter för huslig ekonomi, för kvinnlig slöjd, kindergarten och kindergartenseminarier, barnavårdsskolor, arbetsstugor, yrkesskolor, trädgårdsskolor; L. K. P. R:s arbete; socialt föreläsningensarbete för skolor, bibliotek, ungdomsklubbar, kvinnliga studentföreningar, klubbar för arbeterskor; abnormanstalter av olika slag; hem för ensamställda mödrar, spädbarnshem, barnkrubbor, barnhem, elev- och lärarinnehem, hem för arbeterskor, vilo- och ålder-

domshem, arbeterskehem, skyddsföreningar, skyddshem; K. F. U. K.,-diakonissanstalter, Frälsningsarméns slumverksamhet, nykterhetsföreningar, Vaksamhets arbete, kooperation, arbetsförmedlingsföretag, pensionsföreningar; kvinnor i kungliga kommittéer och på kommunala förtroendeposter; sjukhem och utbildningsanstalter för sjuksköterskor, konvalescenthem.

Ett oerhört arbete har det varit att skaffa utställningsmaterial för allt detta, att finna det lämpliga, roliga och vackra sättet att framlägga det, att ordna, gruppera och sammanställa det hela. Som det nu kommer fram, i fotografier, tryck, album, grafiska tabeller, illustrativa framställningar, modeller, är det åskådligt och fattligt på ett sätt som man ej kan göra sig en föreställning om — förr än man sett det. Och verkligt imponerande storartat är det intryck man därigenom får av vad kvinnor — oftast helt ensamma — mäktat uträtta och skapa fram

Några av de stora albumen ta vår uppmärksamhet i anspråk. Där ha vi porträtten av våra 86 kvinnliga stadsfullmäktige, de efter hand avgångna då medtagna. Där ligger det konstnärligt utstyrda albumet över jordbrukskolonien Emmaus, detta Maria Winquists ståtliga företag att av vilsekomna unga kvinnor göra dugliga lantbrukare. Det är lustigt att se huru mjölkspannarna växa i storlek år från år bredvid den duktiga mjölkerskan, där hon sitter på sin pall, hur måtten av potatis och rotfrukter taga till, hur skörden av andra koloniens produkter blir allt rikligare. Svenska Allmänna Kvinnoföreningen till

djurens skydd har också ett ståtligt album. Av stort intresse äro de två vackra läderbundna blåa böckerna med det krönte S:et. De innehålla brev och anteckningar av drottning Sophia, rörande de välgörenhetsinrättningar hon stiftat och underhållit. Man finner där av drottningen själv i detalj minutiöst utarbetade förslag och ordningsregler för hem och anstalter, brev från drottningen till personer, som arbetat med i de olika företagen, till och med hela avhandlingar, som drottningen skrivit angående en eller annan plan, som hon haft i sinnet. Allt i original av hennes egen hand.

En särskild minnesutställning över drottning Sophia har för övrigt ordnats. Den upptar ett stort porträtt av drottningen, fotografier från Sophiahemmet och Drottning Sophias stiftelse, de redan nämnda "blåa böckerna", album, adresser m. m.

Bland porträtten av de tolv kvinnliga medlemmarna av kungliga kommittéer, som vi haft och ha, kommer även drottning Sophias med. Kring henne som ordförande i den kungliga kommittén för jubileumsfonden är det som de övriga kvinnliga kommittéledamöterna grupperats. I särskilt stort format märker man bland dessa doktor Valfrid Palmgrens och fröken Marie Louise Gagners, de två ledamöter i kungliga kommittéer som även gjort utredningar på kungligt uppdrag.

L. K. P. R:s utställning, som har sin rikhaltiga avdelning av propagandalitteratur utgiven av föreningen, väcker särskild uppmärksamhet genom sin stora världskarta, där den kvinnliga rösträttens landvinningar äro markerade. Man får

där för ögonen — vad ju för övrigt vi alla veta — huru världsomfattande arbetet för kvinnlig rösträtt är och vilka områden, som vunnits. Det tar sig effektivt ut, att Sverige här sticker av från de omgivande länderna som dem efterblivet i fråga om att erkänna sina kvinnor som politiska medborgare.

Ett vackert album visar porträtten av Landsföreningens och de olika rösträttsföreningarnas ordförande samt andra för rösträttsarbetet starkt intresserade kvinnor.

Vita Bandets ståtliga monter med dess vackra fotografier av föreningens restauranger och hem, populära grafiska framställningar och på varje kartong meddelade korta, lättlästa text är något av det allra bästa utställningsmaterialet.

Handarbetets Vänner och de kvinnliga slöjdseminarierna ha en intressant liten utställning för sig med vackra föremål och prydliga modellserier.

Något som säkerligen kommer att väcka en intresserad uppmärksamhet är de tolv modellerna av verkliga barnkrubbor, barnhem m. fl. inrättningar, som komma att utställas, små dockhus med full inredning, som skulle fröjda en barns själ lika starkt som de väcka beundran hos oss vuxna. Exempelvis modellen av Engelbrekts barnkrubba i Stockholm. Det är ett prydligt litet hus med trevligt tegeltak, en gröntomslingrad liten altan, bakom fönsterrutorna lysa vita, nystrukna gardiner, — och när man lyfter på taket, ty det kan man göra med detta underbara lilla hus, ser man glada små rum med bilder och tavlor på väggarna och i ett av dem en hel rad med små bäddar och i dem lugnt sovande barn.

De nätta modellerna äro omställda av respektive hem och föreningar själva.

Och så våga vi ej nämna mera om den sociala utställningens lockelser utan sluta med några ord om

Tidskriftsutställningen,

som får sin plats tillsammans med biblioteket i övre våningen. (Vad biblioteket beträffar har det fått sitt särskilda omnämnande på annat ställe i detta nummer av Hertha.)

Meningen har varit att samla så mycket som möjligt av tidningar och tidskrifter, som utgivits och redigerats av kvinnor.

Här finner man första och sista årgången av vår första kvinnosakstidskrift, den av Esselde redigerade *Tidskrift för hemmet*. Det är årgångarna 1859 och 1885. Som fortsättning på dessa komma första och sista årgången av Fredrika-Bremer-Förbundets *Dagny*, åren 1886 och 1907. Så veckotidningen *Dagny*, för 1907 och 1913. Till dessa sluta sig, bundna till en volym, de under detta år tills nu utkomna nio häften av *Hertha*. Vidare ha vi ett par årgångar av *Rösträtt för kvinnor*, den av Anna Sandström utgivna *Verdandi*, Elna Tenows *Djurens rätt*, en årgång av *Lotten von Kræmers Vår tid*, *Mary Karadjas XX-de århundradet*, *Frälsningsarméns slumtidning Ljus i mörkret*, *Svensk Sjukskötersketidning*, *Folkskolans Barntidning* m. fl.

Och så får vår överblick vara slut för i dag, nu blir det på själva Årsta vi göra våra vidare studier över utställningen.

Själur och ansikten.

IV.

Anna B. Shaw.

En liten kvinna med åldrat utseende, gestalten satt och rundryggad, ansiktet blekt, håret snövitt, har Anna Shaw för en flyktigt prövande blick intet imponerande i sitt yttre. "En elskelig, klog og fin Bedstemoder" var den karakteristik av hennes yttre, som en Köpenhamnsjournalist gav vid kongressen 1906. De mörka ögonen måste man strax lägga märke till. Det uttryck, som oftast bryter det neutralt intellektuella av utåtvänd uppmärksamhet eller inåtvänd eftertanke, är den godmodiga humorns. Åtminstone förefaller det så för den som blott sett Anna Shaw under de för vår tid egendomliga umgängesformer, som de stora internationella kongresserna skapa: former, som äro varken det vanliga sällskapslivets eller det vanliga arbetslivets och i regel ge ännu färre tillfällen till direkta inblickar i familjelivets och den nära personliga vänskapens förhållanden än salongen och arbetsrummet erbjuda.

Om hennes egenskaper som talare skrev en Köpenhamnstidning (en annan än den nyss citerade): "Hun bruger alle Midler, hun er sarkastisk og hun er overbevisende, hun er rolig, klar og nøgtern, hun er overlegen Kølighed, og hun er flammende Ild — med andre Ord hun er den gudbenaadede Taler, der river alle med sig." Det är sant, att hon har medlen i sin makt — så som en stor konstnär har det, som bemästrerar tekniken så att den helt och hållet

tjänar, helt och hållet underordnas inspirationen. Hon kan uttrycka de mest skiftande sjäslägen, känslösfärer, livsinnehåll framför allt därför, att "intet är henne främmande". Vittfamnande rik mänsklighet är, tycker man, när man tänker efter, hennes karakteristik, icke en summa av egenskaper, med uteslutande av andra. Hon är ensam för sig en hel värld av sjäsliv, många själar i en och en själ i många faser, alltid eld men i olika former, från skämtets yra smågnistor till det flammande altarbålet.

Vad skall man kalla hennes tal? Det är agitation och dock inte agitation, det är väckelsepredikan och uppbyggelse, marning och betraktelse, självbekännelse och meddelad uppenbarelse. Anna Shaw har utövat prästerlig verksamhet inom sitt kyrkosamfund, metodisternas. Av det, som ovänligt nog i vanligt språkbruk ofta kallas prästerligt, har hennes offentliga ord intet, intet hieratiskt och hierarkiskt, än mindre salvelsefullt. Men den invigdas ord, ingivelsens ord är det. Hon ser och kommer andra att se — med denna förmåga att göra livet inifrån genomskinligt, som är gemensam för den bildskapande konstnären och den religiöse siaren, de två, vilkas närhet till varandra psykologien ännu knappt antydningssvis funnit. Ingen fråga om vilkendera av dessa båda hon inte bara formellt utan innehållspsykologiskt närmast representerar. Endast flabbig ytlighet eller steril vulgärrationalism eller

frångbröstad sekterism (de bägge senare ha mer gemensamt än de själva tro) kan göra en åhörare av Anna Shaws livsvisberande, livöverförande tal blind för det specifikt religiösa däri.

Med specifikt religiös menar jag då visserligen något ganska allmänt: en i personlighetens centrum tillägnad och därifrån åter utstrålande totalåskådning och ett därav bestämt personligt förhållande till livet. Enligt den definitionen avspeglar alla Anna Shaws anföranden det religiösa hos henne. Själv är hon religiös i positivt kristlig bemärkelse.

Ögonens uttryck och leendet äro det mest själskaraktäristiska för en människas ansikte, endast hos de unga och ännu outpräglade i någon mån beroende av materiell form och färgskönhet. Ett vackert leende — ljusst, blitt, luttrat — hos en gammal människa säger mer om hennes liv och hennes inre än några ord. Anna Shaw är gammal och hennes leende är vackert, livserfarenhetens leende men också för starkt den rika strålande livsgemenskapens för att icke ännu vara den fullkraftiga ålderns.

Mona Lisas mångbeprisade hemlighetsfulla leende är självförsjunket och inåtvänt, men hennes lugnt eftertänksamma, vaket öppna blick har inga dolda djup. Hos Anna Shaw är det leendet, som går omgivningen till mötes, allfammande, lysande, värmande. Ögonens intensiva uttryck är, då hon vid ett anförandes slut samlar talets olika synpunkter under en, alla behärskande, väl ett skådande, men icke ett åskådande i vanlig vardagsmening. Det är ett skådande inåt, en fjärrsyn, ett förnimmelsesätt, som hon överför på andra genom en per-

sonlighetens magi, för vilken hennes språk- och talkonst blott är det underordnade hjälpmedlet.

Hilma Borelius.

Vid Rimforsa har i stället för den förutvarande husmoderskursen en lantushållsskola inrättats i enlighet med kungl. förordningen av den 29 juni 1912.

Tvenne kurser anordnas årligen, den första från $\frac{20}{1}$ — $\frac{20}{5}$, den andra från $\frac{20}{5}$ — $\frac{20}{9}$. Undervisningen, som är dels praktisk, dels teoretisk, omfattar allt vad till matlagning och bakning hör, konservering, tvätt och städning, mjölkhushållning, trädgårdsskötsel, husdjurskötsel, slöjd, födoämneslära, enkel bokföring och beräkning av hushållsutgifter, hälso- och sjukvårdslära samt barnavård, husdjurslärans grunddrag.

För att vinna inträde fordras att ha fyllt 16 år, att äga god frejd, att ha minst ett år deltagit i de vid ett lantmannahem förekommande göromålen och att ha godkända avgångsbetyg från folkskolan. Ansökan om inträde skall vara egenhändigt skriven av den sökande, och till ansöknings skola fogas läkarebetyg och behöriga kompetensintyg.

Avgiften är i ett för allt, undervisning, kost och logi, 100 kr. för tremånaderskurs, 125 kr. för fyramånaderskurs och erlägges förskottsvis. Från undervisningsavgiften kunna obemedlade eller mindre bemedlade erhålla befrielse, om medellöshetsintyg företes.

Statsunderstöd kan erhållas av intill 25 kr. pr månad. Detta sökes av eleverna själva å särskild blankett, som skall ifyllas och insändas till respektive hushållningssällskaps sekreterareexpedition. Blanketter härtill erhållas genom skolan eller genom hushållningssällskapen.

Anmälan om inträde, ställd till Lantushållsskolans styrelse, adr. Rimforsa, skall göras före den 1 dec. till 1:sta kursen, före den 1 april till 2:dra kursen.

Montessorimetoden.

Maria Montessori är född i Roma i ett enkelt borgerligt hem. Hon visade tidigt stor håg för studier och lyckades övertala sina föräldrar att få studera till läkare, något som då för över tjugo år sedan var än mer ovanligt i Italien än nu. Hon är Italiens första kvinnliga läkare.

Efter avlagd examen fick doktor Montessori anställning som reservläkare vid Romas psykiatriska klinik. Barn med sent utvecklade hjärnor behandlades här på alldeles samma sätt som idioter. Doktor Montessori fick snart ett starkt intryck av hur orätt man gjorde dessa svagt utrustade barnasjälar. I stället för att väcka och utveckla dem blev resultatet ofta ett motsatt. Hennes intresse för dessa barn växte alltjämt starkare. Ivrigt studerade hon den berömde läkaren Edouard Séguins pedagogisk-vetenskapliga metoder.

Snart nog fick hon klart för sig, att skulle hon lyckas i sina strävanden att uppnå ett gynnsamt resultat vid behandlingen av dessa barn, så måste läkaren och läraren gå hand i hand, ja, så intimt att det var en mycket stor fördel, när de båda yrkena förenades på en hand. Efter flera års trägna studier och iakttagelser på de defekta barnen, där hon även hade en god hjälp i sina kollegers och flera lärares observationer, beslöt hon att någon tid resa till London och Paris för att där praktiskt studera dessa barns uppfostran.

Vid hemkomsten antog doktor Montessori anställningen som direktis för Scuola Ortofranca, en skola för svagt ut-

vecklade barn och som står under italienska regeringens uppsikt. Här undervisade hon ofta, säger hon själv, från åtta på morgonen till sju på kvällen. Resultatet av hennes ansträngningar och nya metoder blev det, att när hennes elever upptogos i de offentliga skolorna, kunde de utmärkt väl följa med undervisningen, och ofta visade det sig att deras förmåga att iakttaga och snabbt och praktiskt utföra uppgifter var större än hos deras kamrater. Småningom kom då doktor Montessori till den övertygelsen, att när hennes metoder haft så goda resultat med dessa barn, borde de med ännu större framgång användas på normala barn. Under flera år studerade hon alltjämt filosofi, psykologi och pedagogik, dels teoretiskt och dels genom talrika besök i skolor.

Slutligen kom för doktor Montessori tillfälle att få praktiskt tillämpa sina metoder. Det var då hon fick ett erbjudande av ingenjör Talamo, generaldirektören för den romerska institutionen "Istituto Romano di Beni Stabili", vars mål är att ordna sunda och hygieniska bostäder, som hyras ut till mindre bemedlade, och att försöka uppfostra hyresgästerna även i moraliskt och estetiskt hänseende. Signor Talamo hade haft stora svårigheter i många avseenden och särskilt bekymmersamt hade det varit att veta bästa sättet att behandla de många barnen. Han hade för deras räkning låtit inrätta ett stort rum i de olika husen. Doktor Montessori åtog sig till att börja med att ha uppsikten vid ett av hemmen, och på så sätt öpp-

nades år 1907 det första Casa dei Bambini. Snart kommo flera till stånd, och nu finnes det ett i alla institutionens bostäder. Hyresgästernas barn mellan tre och sju år få gratis vistas där och sysselsättas många timmar om dagen under uppsikt av lärarinnor, utbildade av doktor Montessori i hennes principer. I Italien användas hennes metoder i många skolor och i flera kloster. De ha blivit påbudna i de offentliga småbarnsskolorna i Schweiz. De äro rätt allmänt införda i många skolor i England och Amerika, även i Frankrike och Belgien, ja, t. o. m. i Kina och Japan.

Vari består då doktor Montessoris metod, vad är det som gör att den på rätt kort tid blivit spridd så vida omkring? Förnämligast beror det kanske på att den är grundad på stor frihet, men efter den principen, att det skall vara en frihet så stor, att den just kräver och uppfostrar till en stark ansvarskänsla. Frihet är basen, en nödvändig följd skall bliva disciplin, icke den nödtvungna disciplinen utan den, som kommer av att man är herre över sig själv; genom detta skall barnet småningom inse skillnaden även mellan gott och ont. Fullkomliga nyheter äro ju ej hennes huvudprinciper. Vårt svenska undervisningsväsen står nog mångenstädes rätt högt i detta avseende. Samma eller snarlika principer ha sedan många år tillbaka åtminstone delvis tillämpats vid Göteborgs Högre samskola och för den, som närmare känner till och har satt sig in i den framstående holländske pedagogen Jan Ligtharts åsikter och metoder, framstå ju stora

likheter med doktor Montessoris. Även i Italien har jag under besök vid professor De Sanctis skolor för ej fullt normala barn sett undervisningen bedrivas med utmärkta resultat efter ungefär samma principer. Efter vad jag förstått har han tidigare eller samtidigt kommit till dessa sina åsikter i undervisning. Det är kanske här nödvändigt att betona, att frihet ju hos dessa föregångsmän i uppfostran ej är, som lekmännen ofta tro, detsamma som självsvald. Tvärtom. En uppfostran, som är grundad på dessa åsikter, måste för att lyckas ställa mycket svårare anspråk både på den undervisade och framför allt på den undervisande än i vanliga fall. Häri ligger kanske den största svårigheten: att finna uppfostrare, som själva så vitt möjligt fylla ut kravet på att rätt kunna leda till en uppfostran, grundad på verklig frihet. Man ser ju ofta hur en lärare av Guds nåde vinner stor framgång med även en mindre god metod, under det att den allra bästa metod förfuskas i en stympares hand.

Hos doktor Montessori ha i hög grad vetenskapen och stor pedagogisk förmåga gått hand i hand, eller för att citera en italiensk lärare, hon har förenat "kvinnans hjärta med vetenskapens ljus."

Det som kanske personligen grep mig mest som något nytt vid besök i ett Casa dei Bambini är det lyckliga greppet att aldrig tvinga dessa småtingar (de äro ju blott mellan 3 och 7 år) på något vis. Därigenom undvikas till en del den stora förändring, som annars inträder för ett barn, när det från sitt obundna liv införes i skolrummet, där det ofta tvingas att sitta mer eller mindre orör-

ligt under många timmar. Avbrottet blir på detta sätt ej så stort, och barnen vänjas småningom vid den ordning och samling av alla funktioner, som ju blir en nödvändighet i en skola på ett något högre stadium än doktor Montessoris kindergartenskolor.

I Casa dei Bambini välja barnen själva det "arbete" de önska och få lämna det vilken stund de vilja för att gripa efter ett annat, naturligtvis med den förutsättningen, att den första "leksaken" är lagd på sin plats igen. Genom denna stora frihet att välja varierande föremål förebygges all ledsnad och trötthet. Föremålen äro valda så att de på en gång utveckla intelligensen, flera olika sinnen och muskler och uppöva den praktiska färdigheten. För många barnuppfostrare har det numera blivit allt klarare, att teoretisk och praktisk kunskap måste gå jämsides. Kanske har doktor Montessori i ovanligt hög grad lyckats få detta genomfört in i alla enskildheter på detta stadium, där det även ställer sig lättare än senare, då barnen äro större. Hon försöker att utan alla teorier praktiskt utveckla barnens intelligens, känsla, smak, syn, hörsel och andra kroppsliga organ medelst dessa "lekar". Det var underbart att se, huru dessa fyra- och sexåringar kunde ha en så fin känsla för vikt, form och färg.

Lärarinnan förhåller sig här så passiv som möjligt, hon griper endast in, när barnen ej äro snälla mot varandra eller på annat sätt uppföra sig illa. Hon leder deras arbete utan att direkt hjälpa dem, hon rättar aldrig på själva arbetet och påpekar ej felen. Barnen få genom resultatet själva komma under fund

med vad som är felaktigt. I de flesta fall lämna de ej det felaktiga arbetet halvfärdigt, utan göra det om och om igen, tills de själva märka, att det är riktigt. Lärarinnan ger noga akt på barnet för att kunna se vad som behöver utvecklas och vad man skall försöka att hejda i dess utveckling. Varken belöningar eller straff förekomma. En liten "rebell" isoleras helt enkelt i den allmänna salen, om han eller hon stör de övriga; så vitt möjligt behandlas allt i den vägen som en sjukdom, naturligtvis med stor kärlek och vänlighet.

Inga särskilda lektioner förekomma i allmänhet, då vart barn har frihet att sysselsätta sig med vad det vill. Lärarinnan ger akt på vad barnet intresserar sig för, men det tvingas, som sagt, aldrig att upprepa en övning, tills den är riktig.

Till varje Casa dei Bambini hör om möjligt en liten trädgård. Den är dock i flera fall mycket liten. Rummen äro rätt enkla efter våra begrepp. I det Casa dei Bambini, som jag besökte, verkade rummen ej vidare hemtrevliga. Alla rum äro, som helt naturligt här i Italien, försedda med stengolv, i ett hörn av rummet stodo en liten soffa och några små stolar och bord, ej större än att barnen själva lätt kunde flytta på dem. Det fanns ej mycket av blommor och glada färger, som vi äro vana att finna i våra flesta småbarnsskolor. Men italiensarens hela begrepp om hemtrevnad i ett rum är så ofantligt olika vårt, att detta kanske är helt naturligt. Vål fanns fotografier men inga färglagda, och dessutom voro de flesta nog reproduktioner

av stora mästares tavlor, men oftast sådana, som barn i den åldern ej kunna förstå. Ett lågt tvättställ med tilbehör stod i ett hörn. Ofta äro åtminstone några luckor för fönstren (nödvändiga här i Italien) så låga att barnen skola kunna stänga och öppna dem. Runt väggarna äro låga skåp med de olika materialen.

Klockan 9 komma barnen vanligen till skolan. Lärarinnan ser efter om de äro rena, alla skola ha på sig stora förkläden och ha även rosetter i olika färger, betecknande olika klasser. De fingo öva sig i att tyst komma, gå, hälsa, tacka etc. Flera av dem kommo helt vänligt fram och hälsade på främlingen, som satt och såg på dem. Doktor Montessori håller mycket på att de skola lära sig att vara herre över sina muskler, att de skola kunna röra sig tyst utan att stöta emot något, stilla gå upp och ned för en trappa o. s. v. En "lek", som de började med vid mitt besök, var att alla barnen skulle "sova", alla blundade och många lade ner huvudet på de små armarna, som de lagt på bordet. En liten flicka gick fram till lärarinnans plats, och sedan viskade hon kamraternas namn en efter annan. Viskningen var så svag att det måste vara absolut stilla för att den skulle kunna höras. Några få blevo kallade två gånger, men de flesta kommo genast fram så ljudlöst som möjligt. När sedan alla voro framme, gingo de på en gång alla tyst tillbaka på sina platser. Genom en dylik övning upptäckes bland annat snart om någon lider av dövhet. Någon liknande övning ger anledning att göra iakttagelser om närsynthet etc., och här

gäller ju som så ofta att snar hjälp är dubbel hjälp. Jag vet inte om de alltid började med denna tystnadslek, men vilken ro och stillhet kom inte därigenom över dem redan från första ögonblicket!

I den klass jag besökte fanns barn mellan tre och sju år, så att deras förmåga i olika avseenden var naturligtvis mycket olika, somliga kunde både läsa och skriva, men de flesta ej. Lärarinnan skrev med stora bokstäver på tavlan: "Försök att röra er utan buller." De läskunniga följde genast uppmaningen, och de övriga gjorde efter de större barnens exempel, tysta gingo de omkring i rummet och flyttade även tyst då och då på en stol eller något dylikt. Lärarinnan skrev med stora bokstäver på tavlan: "Tag fram materialen". Genast gingo de fram till de små skåpen runt väggarna och hämtade fram olika saker. Just i vår nervösa tid tror jag, att det kan vara ett lyckligt sätt att ge en tillsägelse endast genom att skriva den på tavlan; det verkade så lugnt och stilla och är ju dessutom en övning för ögat. Till att börja med händer det nog ibland, sade lärarinnan, att de vilja ha samma saker, men snart nog komma de bra överens och äro nöjda även med annat än vad de kanske först tänkt på. De minsta togo i allmänhet fatt på stora träramar, mellan vilka voro spända två stycken tyg, som dels skulle häktas ihop, dels knäppas med större eller mindre knappar; andra tygstycken skulle snöras eller knytas ihop. Detta är ju en ofantligt nyttig och praktisk övning. De flesta sågo helt roade ut av sin sysselsättning och njöto tydligen mycket när

det lyckades bra för dem. Flera utförde arbetet om och om igen och fingo ju därigenom stor övning i att snabbt kunna använda sina muskler.

När materialen togos fram, hade några av barnen lagt ut två långa mattor på golvet, och på dem roade sig nu flera på olika sätt. Några byggde torn av röda träkuber, de största nederst och den allra minsta överst; om de ej komma efter storlek, ramlar ju lätt hela byggnaden, och då göra de det oftast omigen, tills de lyckas. De märka själva felet och se nu noga efter att bitarna komma efter storlek. Genom en sådan och liknande lekar få de in olika storhetsbegrepp.

Några lekte med trästänger målade i rött och blått. Den minsta var 1 dm. lång och blå, nästa 2 dm., hälften blå och hälften röd, och så undan för undan till den längsta, som var 1 m. och hade fem blå och fem röda fält. Dessa trästänger läggas efter storlek; ligga de i rätt ordning, så bildas blå och röda tvärstrimmor, fel är ju här lätt att upptäcka. Samtidigt som de här lära sig både storleksbegrepp och färger, få de även in de första begreppen i räkning. En liten femåring roade sig med att lägga en motsvarande siffra efter varje rad, han fortsatte alldeles rätt att lägga siffror och bitar till 11, 12 o. s. v. ända till 20.

Doktor Montessori vill utveckla barnens sinnen, gärna många på en gång. Ett sinne, som små barn ha i hög grad, är känseln, men hur fort går ej det sinnet till en stor del förlorat för oss allteftersom vi växa upp. Barnen utföra en massa övningar med förbundna ögon

för att uppöva sin känsel. — Ett barn hade framför sig ett trästycke, däri man gjort olika stora runda hål, i vilka små träcylindrar passade. Mycket allvarligt satt den lille Mario och lät sina små fingrar glida runt cylindern och runt hålet. Han skulle nu med även ögats hjälp placera cylindrarna i deras motsvarande hål. Han kom snart att ta misste och satte för små cylindrar i hålen. Först vid det sista hålet upptäckte han, att cylindern ej passade. Då var det bara att göra om alltsammans igen. När han gjort det rätt ett par gånger, alltjämt djupt intresserad av sitt arbete, band lärarinnan för hans ögon, och nu var det endast känseln, som hjälpte honom att finna rätt. På samma sätt var det med en mängd andra saker.

Andra barn hade träskivor med hål, som voro tre- och fyrkantiga, runda etc. och till vilka passade olika geometriska figurer. Här gällde också att finna de rätta formerna. Ögat vänjes vid formen. Lärarinnan nämner dessutom ofta de olika figurerna vid namn, och så ökas helt omärkligt men säkert barnens ordförråd. Ett annat sätt att utvidga deras språk och samtidigt ge dem ett rätt begrepp bakom ordet är att lärarinnan säger åt dem, när de hålla på med något arbete: "Detta är den största, den minsta, den lättaste, den tyngsta" o. s. v. Ofta upprepa barnen orden; göra de det ej, så uppmanas de ej därtill. Ord och begrepp få småningom tränga in i den lilla hjärnan.

I ett hörn satt en liten tös och tittade fundersamt på en mängd olika sorters tyger. Hon såg efter vilka som hör-

de ihop, d. v. s. vad som var bomull, ylle, kläde. Även här nämner lärarinnan blott nästan i förbigående: "Detta är sammet" o. s. v. En annan gång bindas ögonen för, och den lilla får endast genom känseln finna de olika tygsorterna.

För att lära barnen namn på olika färger har lärarinnan t. ex. garn i olika färger. Hon håller upp en docka och frågar: "Vad är detta för en färg?" — "Röd". Lärarinnan säger t. ex.: "Jag ger den röda färgen åt Hans". Detta upprepas med alla färgerna. Sedan ber hon om att få t. ex. den blåa färgen, och i tur och ordning lämna nu barnen ifrån sig garnet, vars färg de samtidigt säga.

Några roade sig med askar, indelade i åtta lika stora rum, innehållande silke i åtta färger och varje färg i åtta olika nyanser. Det var förvånansvärt att se med vilken säkerhet dessa småtingar lade de olika färgerna i deras rätta schatteringar. Ibland visade lärarinnan dem en färg, och de fingo tvärs över rummet hämta samma färg i sin ask. En utomordentligt fin övning för deras förmåga att minnas en färgnyans. Till en början göra de misstag, men bli till sist mycket säkra på färgerna.

Några av barnen hade tagit de olika geometriska figurerna och försökte med en penna rita runt om dem på ett papper. På så sätt vinna de övning i att säkert kunna föra en blyerts. Många lade figurerna i kors över varandra och fyllde så med olika färger ut de respektive formerna. Ritning på svarta tavlan förekom mycket. De försökte dels att rita av saker de hållit på med och dels helt andra saker. De mera försig-

komna hade ark med dels tryckta, dels av lärarinnan ritade konturer till olika föremål, som barnen sedan målade. Särskilt här gjorde jag den iakttagelsen, att i speciell teckningsundervisning stå de flesta svenska skolor mycket högre.

De nu nämnda och många andra lek-saker äro således för att likvärdigt öva alla sinnen, olika muskler och viljans herravälde över desamma.

En viktig sak är naturligtvis läs- och skrivmetoden. Flera av barnen sysslade med stora och tydliga bokstäver och siffror, dels utskurna i sandpapper och uppklustrade på trä, dels träskivor med hål för de olika bokstavsformerna och till sist bokstäver av järn. De kända med fingret på sandpappersbokstäverna, skriva med en penna i hålet för t. ex. a och rita omkring järnbokstäverna. Lärarinnan säger: "Detta är a, detta i", o. s. v. Hon upprepar det flera gånger och frågar sedan: "Vad är detta för bokstav?" Vet barnet det ej denna gång, så gör det ingenting, en annan dag vet det den och nämner bokstäverna säkert vid namn. Barnen få även här lära sig att med slutna ögon känna igen de olika bokstäverna. När de kunna alla bokstäverna, säger lärarinnan mycket tydligt t. ex. ordet m a n o, hand. Barnen ta då lätt reda på de fyra bokstäverna. Lärarinnan säger ett annat ord, och så går det undan för undan. Snart börja de själva på tavlan skriva olika bokstäver och ord. Ja, det hade hänt flera gånger, berättade lärarinnan för mig, att ett barn utan vidare hade tagit en krita och skrivit långa ramsor på tavlan. Jag hörde uppgivas, att de efter denna metod kunna skriva bokstäver redan efter två må-

nader och att de efter fem à sex skriva såsom andra barn efter tre års undervisning. Det händer kanske i enstaka fall, att det går så fort, alltid går det nog ej. Men även om det tar ett år, är det ju ändå ett vackert resultat, när man ser en femåring skriva så jämna bokstäver och så pass felfritt. Jag besökte ett Casa dei Bambini i februari, och skolan hade börjat efter sommarferierna i november, således hade de mindre gått fyra månader i skolan, men bland dem såg jag ingen, som kunde skriva eller läsa, utan det var blott de större barnen, som hade uppnått den färdigheten.

Man kommer dock här att tänka på en annan sak, och det är, om det verkligen är så lyckligt, att barn redan vid denna späda ålder ha vunnit denna kunskap. Jag tycker, att faran för att överanstränga barnahjärnan ligger nära. Mig slog det här, som för resten många gånger i Italien, när jag sett på barn under deras lekar, hur olika de äro våra nordiska småttingar. Man ser så litet av våra barns glada ögon och hör inga muntra skratt. Att barnen här voro roade och djupt intresserade av sitt arbete, det var tydligt och klart, men för min del skulle jag önskat att få se dem mera som glada, sorglösa barn än som dessa allvarliga, tysta småttingar. Barnahjärnan är ju ofta mycket "tänjbar" i de åren, men månne det säkert är endast till välsignelse att vid så tidig ålder lära dem så mycket?

Några pauser förekomma ej på annat sätt än att barnen en stund samlas i en sal, där de dels marschera, dels leka lekar under musik och sång. Arbete i

den lilla trädgården förekommer även och emellanåt några gymnastiska övningar.

Lera användes som material vid undervisningen men ej alls i den utsträckning som i våra skolor. Papp- och flättningsarbeten förekomma ej, då dr Montessori menar, att detta är något som ingen betydelse har för det praktiska livet; lika så få de ej lära sig att sy, då det enligt hennes åsikt är skadligt för de små barnens ögon att använda synⁿ1. Om dessa sistnämnda åsikter äro naturligtvis meningarna mycket delade.

Då det i allmänhet är heldagsundervisning, äta barnen frukost i skolan. Några gjorde i ordning små bord. Var och en hade en korg med sitt namn på. De flesta hade små aluminiumdosor med olika mat i, dessa sattes på en ugn till uppvärmning och buros sedan omkring av barnen. —

Maria Montessoris metod har nog alldeles särskilt stor betydelse i Italien, där ännu så många av folket äro analfabeter och väl behöva uppfostras till även de enklaste begrepp om hygien. Även vi kunna naturligtvis ha mycket att lära av den. En viktig sak är dock att komma ihåg, att man aldrig så utan vidare kan taga en uppfostringsmetod från ett land och direkt omplantera den i ett annat. Endast det kan användas, som så helt har blivit vårt eget, att det är som framvuxet ur oss själva.

En sak, som ej hör till själva metoden men som dock måste nämnas i samband därmed, är den stora svårigheten för en främling att få tillstånd att hospitera. Det var först efter upprepade försök jag slutligen erhöi tillstånd att komma som åhörare.

Dr Montessori har nu en eller två gånger om året kurser för utbildandet av lärarinnor efter hennes metoder. Det är dock mycket dyra kurser. Eleven har att betala i förskott 1,250 lire (=900 kr.) för en kurs, som drages ut i fyra månader och som består av trettio timmars teoretiska lektioner av dr M. själv, tjugo 1½-timmars praktiska lektioner dels under ledning av dr M. och dels av någon av hennes medhjälpare, och slutligen minst femtio åhörarelektioner i Casa dei Bambini. I prospektet står uttryckligen skrivet, att kursen utbildar lärarinnor för småbarn, och de utbildade eleverna äga ej rättighet att undervisa andra i metoden. Mig förefaller detta något osympatiskt, i all synnerhet när det gäller en sådan sak. Om man är fast övertygad om välsignelsen av en riktig undervisningsmetod, borde man kanske göra allt för dess spridande.

Firenze den 15 april 1914.

Ruth Philip.

Föreningen Kvinnorna och landet, som för några veckor sedan började sin upplysningsverksamhet med en veckas studiekurs i Stockholm, har redan nu planen färdig till en ny sexdagarskurs, denna gång i Djursholm. Den är huvudsakligen avsedd för landsortsbör, och för att göra det lätt för dessa att bevista den har man genom särskilda arrangemang lyckats sätta avgiften för hela kursen plus bostad och vivre till — 15 kr. pr deltagare.

Programmet blir i huvudsak detsamma som vid Stockholmskursen. Dr Lydia Wahlström håller sex föreläsningar i statskunskap, samtliga partiprogram framläggas av representanter för de respektive partierna och populära föredrag om lant- och sjöförsvaret komma att hållas.

Glimtar utifrån.

Protektionism. De politiska väderprofeterna förkunna, att det torde dröja flera år innan vi få se allmän rösträtt, men låt oss inte glömma, att bara några timmars avstånd skiljer oss från anblicken av detta fenomen, som nu håller på att genomlöpa sitt begynnelsestadium i vårt närmaste grannland. Ännu tycks där dock inte vara mycket att se. Omvälvningens följder ha hittills visat sig vida ringare än man önskade eller bävade för. Det är inte för tilltagsenhet man har att beskylla Norges kvinnor. Med häpnad varseblir man, att icke en av dem har fått en plats i det Storting, som nu sitter och handskas med folkets öden!

Av detta misslyckande eller denna försumlighet har uppstått en ytterst grotesk situation. Regeringen och Stortinget, ostörda av någon påminnelse om kvinnliga medborgares tillvaro, vidhålla automatiskt det gamla sexualsystemet och spela vidare den roll av förmyndare för det andra könet, som de en gång för alla av sagt sig. Man finner tillfället lägligt att försöka införa en särslagstiftning för kvinnor, av dessa själva förklarad skymflig och skadlig.

Vi ha upplevat aldeles samma historia hos oss — det gäller nämligen den internationella farsot, som heter nattarbetsförbud för kvinnor i industrin. Protestmöten och inlagor visade sig vanmäktiga, såsom bruket är hos oss; i Danmark däremot har man hittills lyckats avvärja attentatet. Nu är det således Norges tur, och Norges röstberättigade kvinnor måste föra en precis likadan protestkampanj som deras politiskt omyndiga grannar.

Det är som regeringsproposition denna socialdemokratiska älsklingsdröm är framlagd för Stortinget, och man kan förutse, att den skall vinna hänfödda anhängare i alla läger. Ty denna famösa nattarbetsfråga har allestädes en underbart förenande effekt. Liksom den förmår fabriksarbeterskan att ett ögonblick motta den akademiskt bildade kvinnosakskvinnans utsträckta hand, så förvandlar den reaktionära senatorer till passionerade medkämpar i annars icke välsedda proletärbröders konkurrenskamp. Det ligger något tjugande i

särslagstiftning för kvinnor. Där är något som appellerar till rent mänskliga instinkter, som återfinnas fullkomligt lika innanför alla sociala kostymeringar.

Den enkla kärnan i denna sexualkonkurrenslag har hos oss längesedan plockats fram ur sitt bräckliga men dekorativa skal av ras-hygienisk dogmatik, men en punkt däri måste vi påpeka för nöjes skull: nattarbetsförbudet upphäves i de fall där materialet kunde ta skada. Här offras för högre, d. v. s. ekonomiska intressen det mänskliga material, som så ömt skulle skyddas till förmån för likaledes ekonomiska intressen.

Drottning Margareta rör på sig. I § 8 av utkastet till den nya danska grundlagen heter det: "Finns vid tronledighet ingen tronföljare, väljer den förenade riksdagen en konung och fastställer den framtida arvföljden."

Med anledning härav har det spökat i Roskilde domkyrka, de tre nordiska rikenas forna drottning Margareta Valdemarsdotter har vänt sig i sarkofagen och harmfullt inspirerat Dansk Kvindesamfund att till grundlagsutskottet inlämna en skrivelse med begäran att det försåtliga ordet "konung" må ändras till "regent".

För mycken ära. Fru Ohlson, hjältinnan från Persien, vars berättelser om sina bragder publicerats av Times, begagnas av The Vote som rösträttsargument, och vad kan inte begagnas som sådant? Svårare är det att leta upp något som passar på andra sidan. Emellertid slutar den lilla panegyriken på följande sätt: "Being Swedish, she will soon have a vote". De tro så i England.

Rösta på narri. Den franska rösträttsrörelsen, eljes så blygsam och folkskygg, gjorde sig en glad söndag i det fria den 26 april. Paristidningen Le Journal, ett blad med fint sinne för reklameffekter, hade i samråd med de ledande suffragisterna, som dock med någon tvekan inläto sig på projektet, anordnat en kvinnlig försöksomröstning med så att säga blanka sedlar: de innehöllo inga

kandidatnamn utan endast den röstandes namn och adress jämte orden: "Je désire voter". Valbyråer voro inrättade i huvudstaden och landsorten, och skrupulös noggrannhet iaktogs.

Denna vårsöndag vimlade Paris' gator och bulevarder av rösträttskvinnor, som med "småleende värdighet" eller "förtrollande charm" (allt efter ålder) attackerade kvinnor av alla klasser med sina valsedlar. Det manliga galanteriet yttrade sig naturligtvis stundom i de särskilt mustiga glåpord franska språket förfogar över, men huvudsakligen tyckas de dristiga äventyrerskorna ha mött sympati och vänlig nyfikenhet. Ingen kunde vara mera förvånad än de själva över tilltaget. Det var mer än de hade väntat av sig. Kl. 6 avslutades röstinsamlingen, och allt var fröjd och belåtenhet. La Française för 9 maj meddelar triumferande rösträkningens resultat: 505,912 sedlar från Paris och landsorten.

Denna improviserade röstningslek har naturligtvis inget statistiskt värde, men säkert har den gjort god tjänst som propaganda och som ett medel att sätta fart i suffragistledarna, dessa försiktigt beräknande generaler, som nu till att börja med artigt begära ingenting värre än kommunal rösträtt.

Ett nytt antiargument är uppfunnet! Det låter otroligt men är fullkomligt sant. Visserligen har det mer än en gång framhållits som en grav invändning, att icke alla kvinnor äro med om kvinnorörelsen, att några äro fientliga och massor likgiltiga (man vet ju av historien, att alla livskraftiga idéer legitimeras sig genom att vid sitt första uppträdande samla alla dem de angå kring sitt banner), men ingen har förstätt att ge denna insinuation en så konkret och därför imponerande form som M. Clément Vautel (citerad i La Française 18 april). Han krossar hela "feminismen" med ett faktum, ett verkligt faktum: stora anklagade (de grandes accusées) sådana som Thérèse Humbert och madame Caillaux försmå att använda kvinnliga advokater! "De tro icke på kvinnliga advokater, de ta dem icke på allvar."

Men varför skulle vi misströsta? Kanhända försiggår evolutionen långsammast hos våra kvinnliga förnillare och mördare, och om tio år skola de möjligen ha hunnit fram till kvinnliga rättegångsbiträden.

Jus Suffragii utgav första maj ett präktigt jubileumsnummer med anledning av Internationella rösträttsalliansens tio-åriga tillvaro. Första sidan upptages, som sig bör, av mrs Chapman Catts furstliga bild, och till det rika innehållet ha många illystra medarbetare bidragit. Alliansen och dess ledare hyllas av Annie Furuhjelm och Marie Stritt, Israel Zangwill behandlar på sitt drastiskt humoristiska manér "Kvinnofrågan en mansfråga", Gabriele Reuter har en utredning om "Kärlek och rösträtt", Jean Finot yttrar sig om "Kvinnorna och släktets framtid", Rosika Schwimmer prisar skämtsamt "Alliansen som språklärare" och John Galsworthy försöker klargöra för sig "Antisuffragisternas logik",

men slutar hopplös: "Nej, jag är ur stånd att fatta den".

Bland de bidragande märkas vidare den ungerske prelaten Alexander Giesswein, den franske deputeraden Ferdinand Buisson och den italienske dito Salvatore Barzilai, den belgiske socialistledaren Emile Vandervelde, baron d'Estournelles de Constant och den tyska sociologen Oda Olberg. Olive Schreiner, Bertha von Suttner och Hedwig Dohm, den tyska rösträttsveteranen, ha skickat sympatibrev.

Den nya humanismen. I sin bok *The future of the women's movement* beklagar mrs Swanwick, att ordet humanism redan är upptaget — alldeles för tidigt upptaget —, ty det skulle utomordentligt väl passa som den internationella termen för kvinnorörelsen, vilken i stället blivit behäftad med det mycket vilseledande namnet feminism. Ty kvinnorörelsens mål är mänsklighetens humanisering.

Årstabiblioteket.

När höga rådet, vilket varder uttytt Årstautställningens centralstyrelse, fattat beslutet att ordna ett särskilt biblioteksrum inom Årstabyggningen, vars väggar skulle beklädas med svenska författarinnors verk, mottog den lilla bokkommitté, åt vilken lämnades att söka verkställa beslutet, detta uppdrag med tämligen blandade känslor. Böcker som utställnings- och dekorationsföremål, tanken var för det bokälskande sinnet föga tilltalande. Och hur få en någorlunda representativ boksamling sammanförd och ordnad på ett fåtal månader? Det har emellertid visat sig här som så ofta, att "l'appétit vient en mangeant", d. v. s. att intresset växer med arbetet. Böcker

äro ju något förmer än torr statistik eller andra döda expositionstingestar, det är levande föremål med klappande hjärtan och talande stämmor, och ju mer man sysslar med dem, ju mer växa de sig in i ens själ — krävande moderlig kärlek och omvårdnad. Och så har bibliotekskommittén, som börjat arbetet under missmod och tvivel på dess berättigande och utförbarhet, allt som det fortskridit fattats av tro på dess icke efemära utan bestående betydelse.

Naturligtvis icke ur utställningssynpunkt, därvidlag ställer sig biblioteket hors concours, utan som en varaktigare exponent för det intellektuella kvinnoarbetet. Den livgivande drivfjädern till det

hela har nämligen varit förhoppningen, att det nu insamlade skall bli grundstommen till ett svenskt kvinnobibliotek, vilket sammanfört på en hand och fackmässigt skött och ordnat samt kompletterat och tillökadt skall bliva nutida och framtida forskare i kvinnornas historia till gagn.

Kommitténs första åtgärd blev att genom en av sina mest boksynta och litteraturkunniga medlemmar få ett urval gjort och en förteckning utarbetad. Allt vad som sedan hedenhös flutit ur en svensk författarinns penna och befodrads till trycket kunde ju ej komma med, det hade varit ogörligt och alltför öfverväldigande. Vad som avsågs var icke ett mönsterurval av "de bästa böckerna" utan en karakteristiskt skiftande provkollektion, representerande kvinnligt författarskap av alla arter, tidstyper och rangklasser.

För att bevara de riktiga proportionerna beslöt man att låta några standardförfattarinnor, våra klassiker, dominera den brokiga samlingen med sina kompletta verk.

Därnäst kom själva anskaffandet. En ung biblioteksamanuens engagerades, stationerad på Årstabyrån, åt vilken det ganska krävande praktiska arbetet anförtroddes att utskriva boklistorna, mottaga boksändningarna, verkställa katalogiseringen över varje inkommet arbete m. m. Katalogiseringen står eljest under ledning av vår på området mest betydande kvinnliga auktoritet, doktor Valfrid Palmgren-Munch-Pedersen i Köpenhamn, vilken även åtagit sig att på platsen ordna biblioteket efter alla konstens regler.

Hur ha nu alla böckerna kunnat hopbringas? Först genom hänvändning till

förläggarna. Och med det allra största tillmötesgående ha förlagen efterkommit kommitténs begäran, även när som fallet varit med Bonnier, Norstedt & Söner, Geber, Wahlström & Widstrand m. fl. det gällt massproduktion av kvinnlig litteratur. När böcker varit utgångna ur förlagen, har man vänt sig till författarna själva, även här med det bästa resultat. Rörande mer svåråtkomliga arbeten har man tagit sin tillflykt till lånesystemet, men i ganska inskränkt skala, då man hoppas att samlingen skall kunna bibehållas orubbad. Med stor generositet ha ägarna till dyrbara och mer sällsynta arbeten ställt dessa som lån under utställningstiden till bibliotekets förfogande. Sist har man måst taga sin tillflykt till antikvariaten och allra sist, dock i helt ringa utsträckning, till bokhandeln.

Den största delen av biblioteket har således tack vare förläggares och författares frikostighet erhållits som gåva, varför inköpen icke betingat några stora summor, kostnaderna ha utom själva ordnandet egentligen gällt bindningen av böckerna, vilken huvudsakligen omhändertagits av en kvinnlig bokbindare i Malmö. Samlingen tänkes även vad det yttre beträffar skola presentera sig i ett tilltalande skick.

Nu ett par ord om utställningsföremålen! Så vitt det är möjligt att med ett par ord uttömma ett ämne som omspinner flera århundraden, eller en litteraturalstring med den heliga Birgitta och Elin Wägner och andra våra nyaste nya bland de moderna som ytterpunkterna. Vad Birgitta beträffar är detta stora författarenamn värdigt representerat i Fornskriftsällskapets av Klemming utgivna

upplaga av Uppenbarelserna, en gåva till biblioteket av riksantikvarien. Övriga klassiska skaldinnor äro likaledes företrädde: fru Brenner, fru Nordenflycht, fru Lenngren, endast "Euphrosyne", fru Nyberg, har trotsat alla uppspåringsförsök. Avis aux éditeurs! Många för länge sedan glömda eller som urmodiga ansedda författarinnor ha under fisket i antikvariatens innandömen kommit i dagen. Många av de gamla ha ju ock ägt tillräcklig livskraft för nya upplagor, såsom friherrinnan v. Knorring, Emilie Flygare-Carlén, Marie Sofie Schwartz, Claude Gerard, för att ej tala om allas vår Fredrika Bremer!

Men om skönlitteraturen är ett fält, där kvinnoandan är mest hemmastadd och talrikast företräd, är det långt ifrån hennes enda. Den populära historien och memoarlitteraturen ha de kvinnliga författarna i stor utsträckning lagt beslag på, ävenså det sociala och kulturella området i alla dess mångskiftande grenar. Hårtill bör läggas det rent vetenskapliga, där en rik samling avhandlingar och uppsatser, tjocka luntor och tunna särtryck, bära vittne om våra kvinnliga akademiska medborgares verksamhet i alla fyra fakulteterna.

Så mycket om Årsta-bibliotekets uppkomst och sammansättning. Det övriga säga oss de till några hundratal uppgående volymerna. Vad vi skola hoppas är att besökaren, då han låter blicken, överfara bokryggarna med deras många talande titlar, skall erhålla en god föreställning om den svenska kvinnans skapande fantasi och idériedom, om mångsidigheten i hennes intelligens och kunskaper.

L. D-n.

Äktenskapslagstiftningen och kvinnans rösträtt. Vid ett möte, som Stockholms F. K. P. R. anordnat den 28 april för att dryfta lagberedningens förslag till lag om äktenskaps ingående och upplösning, antogs enhälligt en resolution, vari betonades vikten av att ett lagförslag om politisk rösträtt och valbarhet för kvinnor antogs vilande vid 1914 års riksdag. Detta förutan skulle frågan om kvinnornas rösträtt förhalas ytterligare en treårsperiod, och det slutliga förslaget om ny äktenskapslagstiftning skulle troligen komma före i riksdagen, innan kvinnorna fått möjlighet att där vinna inträde. Denna i kvinnornas förhållanden så djupt ingripande lag skulle då avgöras endast av män, en orätt mot kvinnorna, som säkerligen ej vore till gagn för samhället i dess helhet.

Inledningsanförandena vid mötet hölls av jur. kand. fru Anna Wicksell och advokaten Georg Stjernstedt, som båda ingingo i en utförlig kritik av lagberedningens förslag, samt av justitierådet Hj. Westring, som försvarade det.

Montessorisystemet hos oss. Så litet som det hos oss talats om det världsberömda Montessorisystemet, finns det dock redan en skola, som tillämpar det. Under detta läsår har fröken E. von Schéele lett Kindergartensavdelningen vid Södermalms nya läroverk för flickor i Stockholm efter dr Montessoris metoder, i kombination med Frøbelsystemet. Fröken von Schéele har liksom fröken Philip, som på annat ställe i detta häfte skriver om Montessorisystemet, studerat det på ort och ställe.

Årets Fredrika-Bremer-Förbundsstipendiater.

Ur Fredrika-Bremer-Förbundets allmänna stipendiefond ha årets stipendier fördelats på följande sätt:

700 kr. till fru Signe Bergner-Andersson för studier av välfärdsanordningar vid industriella företag berörande kvinnor och minderåriga (fritt stip.); samma belopp till fil. kand. Klara Johanson för litteraturhistoriska studier vid tyska arkiv och bibliotek (Stockholms stads stip.); 325 kr. till Wanja Ågren för utbildning till föreståndarinna för arbetsstuga på landsbygden (Norrbottnens stip.); 260 kr. till Gurli Grenholm för utbildning till lärarinna i kvinnlig slöjd (Västerbottnens stip.); 400 kr. till Tora Langlet för kurs i folkskolelärarinneseminarium; 250 kr. till Mathilda Apelgren för kurs vid småskoleseminarium i Lund och 150 kr. till Hanna Ohlson för kurs vid Hvilans folkhögskola (Malmöhus stipendier); 325 kr. till Maja Hall för kurs vid fackskola för huslig ekonomi (Sthlms läns stip.); 200 kr. till Elisabeth Larsson för kurs vid folkskollärarinneseminarium (Västernorrlands stip.); 200 kr. till Naëmi Nyman för kurs vid Teknisk skola (Värmlandsstip.); 260 kr. till Maja Hesselgren för sjukvårdskurs (Kopparbergs läns stip.); 200 kr. till Raket Tirén för kurs vid teknisk skola (Jämtlands stip.); 225 kr. till fil. stud. Ebba Johansson för akademiska studier (Västmanlands stip.); 200 kr. till Judit Hedström för sjukvårdskurs (Uppsala läns stip.); 300 kr. till Olga Svedberg för kurs vid högre lärarinneseminarium (Södermanlands stip.); 550 kr. till Maja Lindgren för kurs vid högre lärarinneseminarium (Östergötlands stip.); 200 kr. till Greta Danielson för sjukvårdskurs (Örebro läns stip.); 200 kr. till Ruth Ahlberg för utbildning till vävlärarinna (Örebro läns stip.); 250 kr. till Naëmi Holmberg för kurs vid folkskollärarinneseminarium; 250 kr. till Viktoria Ifflander för yrkeslärarinnekurs i klänningssöm (Göteborgs och Bohus stip.); 200 kr. till Ethel Hassellund för sjukvårdskurs (Älfsborgs stip.); 260 kr. till vardera Greta Lindberg och Agda Johansson för resp. aka-

demiska studier och ordnad kurs i barnavård (Skaraborgs läns stip.); 200 kr. till Ebba Hagberg för kurs vid högre lärarinneseminarium (Jönköpings stip.); 260 kr. till Hanna Lind för kurs i trädgårdsskötsel (Kalmar stip.); 270 kr. till Lizzie Estella för kurs vid högre lärarinneseminarium (Kronobergs stip.); 225 kr. till Siri Hedgren för sjukvårdskurs (Gotlands stip.); 225 kr. till Betty Almqvist för barnmorskekurs (Blekinge stip.); 200 kr. till Lilly Celander för kurs vid högre lärarinneseminarium (Kristianstads stip.).

Johanna Kempes stipendier för kvinnor, som studera medicin, ha av Fredrika-Bremerförbundets stipendienämnd tilldelats med. kand. Wenny Jansson med 500 kr., med. kand. Hilma Nilsson med 400 kr. samt med. kand. Nanna Johansson med 500 kr.

Svenskorna vid I. C. W:s femårsmöte och internationella kvinnokongress i Rom. Vid Internationella kvinnoförbundets nu pågående femårsmöte i Rom och den därpå följande internationella kvinnokongressen representeras Svenska kvinnornas nationalförbund av fröken Ellen Terserus, ställföreträdare för ordföranden fru Eva Upmark, som själv är hindrad resa, av friherrinnan Elisabet Frölich, fröken Kerstin Hesselgren, friherrinnan Anna Ruuth, fröknarna Ellen von Platen, Thyra Markstedt och Ragnhild Sahlbom.

Av regeringen har Nationalförbundet erhållit 1,500 kr. till resebidrag åt deltagarna i mötet.

Elfte allmänna flickskolemötet hålles i Linköping den 11–13 instundande juni. Ett rikt urval av överläggningsämnen med olika inledare står på mötets program. Måndagen den 15 juni är därefter enskilt möte ordnat för föreståndarinnor och föreståndare vid flick- och samskolor.

Röda Korsets kvinnoförening har hållit sitt årsmöte i Stockholm, varvid de i tur avgående styrelseledamöterna omvaldes: fröken Eva von Baumgarten, friherrinnan Ebba Rud-

beck, fru Julia Svedelius och fru Eva Upmark med fru Anna Flensburg, fru Gerda Herlitz, fru Bertha Nordenson och fru Ida Sjögren som suppleanter.

Revisorer blevo fru Ida Montelius och kapten Alb. Oldberg med fröken Selma Henricson och kommandörkaptenen frih. Carl Sparre som ersättare. Till representanter i Svenska kvinnornas nationalförbund utsågos fru L. Dyrssen och fröken Selma Henricson.

Föreningens medlemsantal har under året ökats i Stockholm till 1,124 och i hela landet till 11,500, och förråden ha ökats i värde med 25,000 kr. Arbetet för landstormens utrustning har utvidgats genom ett 50-tal lokalföreningar. De folk- och elementarskolor, som upptagit Röda korsets arbete, äro sammanlagt 493 till antalet. Under de två år arbetet pågått ha i dessa skolor tillverkats 5,412 plagg.

Under förra hälften av juni månad kommer

Röda korsets kvinnoförening att hålla sitt andra allmänna möte i Malmö. Inbjudan härtill har utgått från kvinnoförbundets centralstyrelse och från lokalavdelningarna i Malmö, Lund, Hvilan och Bara-Hyby-Mölleberga.

Reservkår av sjuksköterskor. I saminträsse med Röda korsets kvinnoförening ha några kvinnor i Stockholm tagit initiativ till bildande av en reservkår av sjuksköterskor, vilken skulle vara redo att i fall av behov ersätta de skolade sköterskor, som nu leda det direkta sjukvårdsarbetet på våra sjukhus. En första grupp av denna nybildade reservkår har redan genomgått en teoretisk kurs vid Röda korsets kvinnoförenings sjukvårdskurser. En praktisk sjukvårdskurs vid sjukhusen i Stockholm pågår nu under 2—3 månader för dessa reservister, som därigenom vinna sjukhusvana och någon erfarenhet i sjukhusarbete.

Notiser från bokvärlden.

Nöjeskultur av *Ellen Key*. (D. Y. G. Laboremus skriftserie VIII.) A.-B. Framtidens bokförlag.

Jag resonerade förr någon gång med en skötsam arbetaryngling, som troget bevistade föredragen i Folkets hus för att kultivera sin själ. Han var inte nöjd med Hinke Bergegrens terminologi och hans ogillande av professor Wicksell vid ett särskilt tillfälle — efter vilket professorn fick åtnjuta någon tids ostörd vila i Ystad — var oförställt livligt. Endast det bäst valda uttryckssättet är gott nog, när det talas till folket, tyckte han.

Ellen Key skulle varit nöjd med denne unge man. Det är den sorten, som lättast bör förstå vad hon vill med nöjeskultur.

Det är annars nog inte så lätt att genom undervisande göra proselyter på detta fält. Den pedagogiska pekpinnen, som visar på de produktiva eller im-

produktiva nöjena, är i sig inte rolig.

Men efter detaljundervisningen lyfter Ellen Key upp saken på ett högre plan. Det är inte arbetaren för sig, av vilken hon begär nöjeskultur, det är den som hon menar blivande bäraren av en moralisk och social nydaning, som hon anbefaller en "högre etisk och estetisk, kroppslig och andlig kultur." Han måste bli en bättre människa, och därmed den bättre tjänaren av sitt sociala ideal.

Man må se vilka framtidssyner som helst, men man är Ellen Key tacksam för att hon så starkt betonar nödvändigheten av kulturell utveckling för den, som hon anser skall komma att ta det nya samhället om hand. Och man önskar blott att hon måtte få rätt i sin dristigt vackra tro på att ett släkte skall danas, "för vilket vardag som helgdag, från uppvaknandet med morgonljuset till inslumrandet under stjärnorna, bli fulla av andäktigt njutna fröjder".

Nygift på sommarnöje af *Linda Öberg*.
Albert Bonniers förlag.

Linda Öbergs första bok hette "Som-
margården" och kom ut 1912. "Ny-
gift på sommarnöje" är hennes andra.
När man läser dem, förvånas man över
att en så pass obestridlig talang skri-
ver böcker som dessa.

Det är en förbluffande säker stil, en
i svenska böcker ovanligt ledig samtals-
ton — som skulle vara ännu bättre, om
förf. ej så envist höll på verbens plura-
lisformer —, en miljöteckning, som näp-
peligen kunde ha finare och skarpere
konturer, och till sist en blick för naturens
syner, som fångar in färgspel och lin-
jer och skiftande ljus, så som en
konstnär kan det.

Med allt detta har hon ingen självstän-
dig röst och infet av vikt att säga. I "Som-
marboken" tala alltför högt igenkännligt
Ellen Keys och Karl-Erik Forsslunds stäm-
mor, och hennes sista bok är i sin char-
gerade käckhet endast ett journalistikäseri,
de verkligt bedårande natursynerna och
den äkta naturkänslan till trots.

Ett gott synes emellertid den första
boken haft med sig, för henne själv.
En litterärt animalisk längtan efter
barnet, vilken sannerligen ej verkade
tilltalande, har hon där skrivit sig fri ifrån.
Inte ett spår finns kvar i "Nygift". Vad
man där återigen skulle kunna anmärka
på är ett affekterat begär att framstå
oberörd av personliga förhållanden

Om Linda Öberg ämnar skriva flera
böcker, skulle man vilja be att det blev
om nya människor. Ty trots den tyd-
liga avsikten, att de skola vara ytter-
ligt nya, verka de så pass efter, att
man inte vet varför det skall skrivas en
bok om dem. Även om den är vida
talangfullare gjord än de 25-öresböcker

av kvinnliga författare, som Linda Öberg
avlivar i en handvändning.

E. K—n.

Insända böcker.

Hugo Geber: **Religion och vetenskap** av
Sven Lönborg. — **Frihetsmännen vid makten**
av *Gustaf Stridsberg*.

Albert Bonnier: **Huset Buddenbrook**. Histo-
rien om en familjs förfall av *Thomas Mann*.
Övers. av Walborg Hedberg. Andra upplagan.
— **Kriget** — det förgångna. **Freden** — fram-
tiden av *Charles Richet*. Övers. av Hannes
och Efraim Sköld. — **Films**. Noveller av *Hen-
ning Berger*. — **Nygift på sommarnöje** av
Linda Öberg. — **Hur man skall sjunga**. Någ-
ra praktiska vinkar av *Enrico Caruso*. Över-
sättning från engelskan. — **50 sätt att till-
laga macaroni**, sammanställda av *D. F.*

Aktiebolaget Hierta: **Tunneln**. Roman av
Bernhard Kellermann. Övers. av Carl David
Marcus.

A.-B. Framtiden: **Nöjeskultur** av *Ellen Key*.
(D. Y. G.-Laboremus skriftserie VIII.)

P. A. Norstedt & Söner: **Om Sverige till
svensk ungdom**. Föredrag och uppsatser av
J. A. Eklund. — **Kvinnan**, hennes ställning
och inflytande i det gamla Grekland och Rom
samt under kristendomens första århundraden
av *James Donaldson*. Övers. av August Carr.

Wahlström & Widstrand: **Brinnande skepp**.
Dikter av *Karl Joh. Rådström*. — **Marie An-
toinette, drottning af Frankrike**. En lättsinnig
och olycklig kvinnas roman av *H. Prehn-von
Dewitz*. Övers. av V. L. — **Henri Bergson**.
Tänkesättet Bergson i dess grunddrag av *Al-
got Ruhe*. — **Gallsten och gallstenskolik** samt
Njursten och blåssten. Några råd och anvis-
ningar.

SCHACKLITTERATUR

av de främsta svenska
författare erhålles från

F. ENGLUNDS FÖRLAG
Drottninggatan 40 - Stockholm.

HERTHA

Tidskrift för den svenska kvinnorörelsen, utgiven av Fredrika-Bremer-Förbundet.
Redaktör: Ellen Kleman.

Förbundsmedlemmar erhålla tidskriften till ett pris av kr. 2:— varvid prenumeration sker direkt genom Fredrika-Bremer-Förbundets byrå, 48 Klarabergsgatan, Stockholm. Icke-förbundsmedlemmar prenumerera å närmaste postanstalt eller i bokhandel. Pris för postupplaga: $\frac{1}{4}$ år kr. 5:—; $\frac{1}{2}$ år kr. 2:75. — Lösnummer 35 öre. Redaktion och expedition: 48 Klarabergsgatan 11, Stockholm. Redaktionstid: måndagar, onsdagar och fredagar kl. 1—3. Allm. T. 48 50, Riks. 27 62. Expeditionen: kl. 11—4 varje söckendag. Allm. T. 48 16, Riks. 27 62.

Annonsering genom F. Englund's Boktryckeri, 40 Drottninggatan, Stockholm.

**Fredrika-Bremer-Förbundets Byrå, Klarabergsgatan 48,
Stockholm 6.**

Upplivningsavdelning.

Platsförmedlingsavdelning.

Allm. Tel. 48 50, Rikstel. 27 62, Allm. Tel. 48 16.

Fredrika-Bremer-Förbundets Sjuksköterskebyråer.

i Stockholm: Tunnelgatan 25. Allm. Tel. 82 11, Rikstel. 68 98.

i Göteborg: N. Fogelbergsgatan 5. Rikstel. 61 87.

COLLAN-OLJAN,

världens förnämsta läderpre-servativ, gör skodonen *absolut vattentäta* och *minst dubbel* varaktiga. Finnes öfverallt å 0:75 och 1:25 per flaska.

**A.-B. COLLAN-OLJE-FABRIKEN,
T. OLSEN, Stockholm.**

23

Kvinnliga juridiska byrån

Wallingatan 12.

Allm. tel. 183 36.

Kontorstid: 10—3.

Utför alla slags juridiska uppdrag.

26

Fotograferar Ni

så gör Edra inköp,
låt framkalla och
kopiera Edra bilder
hos

A.-B. Hasselblad-Scholander

16 Hamngatan 16

(Mitt för Kungsträdgården)

35

Erin Blix,

lärarinna i Richard Anderssons Mu-sikskola, önskar under sommaren vis-tas hos familj på landet mot att un-dervisa i pianospelning.

Adress: Karlaplan 8, 4 tr. t. vänster,
Stockholm.

46

A.-B. Nordiska Kompaniet.

Textilafdelningen Thyra Grafström, Stockholm

Permanent utställning av färdiga och påbörjade arbe-ten samt **material**. Råd vid inredning av våningar m. m.

Undervisning

i Italiensk spets- och annan konstsöm.

Ständigt på lager därtill hörande material:

Svensk, Fransk och Bömisk Spetstråd. Rikhaltigt urval av Spetsmönster.

40

F. ENGLUNDS BOKTRYCKERI

Drottninggatan 40
STOCKHOLM

Utför allt slags föreningsstryck.
Smakfullt arbete och facila priser.

Lugna dej, pojke!
Det går på ett
par minuter

när man har en
HUSQVARNA SYMASKIN.
Förmånliga afbetalningsvillkor

53.000 par Skor!

4 par skor för endast 10 kr.!

På grund af att några stora skofabriker råkat i penningförlägenhet, har jag erhållit i uppdrag att realisera ett stort parti skor betydligt under tillverkningspriset. Jag försäljer därför 2 par herr- och 2 par damsnörskor, i brunt eller svart läder, högeleganta, af nyaste facon, storlek efter nr eller centimetermått.

Alla 4 paren kosta endast 10 kr.

Försändas pr efterkräf från

J. KLUGER, Krakau
Sebastjana 16, A 1888.

Ombyte och återbetalning medgifves.

Nyheter i bokhandeln.

Ur livets brunn. Bibelsånger av pastor E. G. Bohman. Häft. 75 öre. klotb. 1,25.

Trosvittnen i Gamla Testamentet. Andra delen: Mose. Av Kontraktsposten Fr. Sandberg. Häft. 1,50, klotb. 2 kr.

Sänklodet i Herrens hand ellert vårt lands djupaste behov just nu. Av förutv. Seminariektor Fr. Lundgren. Ämnet för föredraget är: *Laglydnad och laglöshet eller Laglydnad en välsignelse men laglöshet en förbannelse.* Pris häft. 15 öre.

**Evang. Fosterlands-Stiftelsens
Förlags-Expedition,
Stockholm 3.**

47

Husqvarna

Central Bobbin Symaskiner

utmärka sig genom utomordentligt lätt gång, mycket stor hastighet, korta nålar, stor hållbarhet mot slitning och stor spole. Arbeta därför alltid till ägarens belåtenhet.

*En svensk symaskin
bör finnas
i hvarje svenskt
hem.*

32

Innehåll:

Årsta-utställningen.

Själar och ansikten. IV. Anna B. Shaw. Av *Hilma Borelius*.

Montessorimetoden. Av *Ruth Philip*.

Glimtar utifrån.

Årstabiblioteket. Av *L. D—n*.

Notiser från bokvärlden.

HÅRMEDEL

Hårets avfallande förekommes genom att hålla hår och hårbotten rena och fria från hår- och hudsjukdomar. En mångårig erfarenhet har visat, att Salubrin är verksamt mot en hel del hudsjukdomar, och det är ett fullt pålitligt medel mot **mjäll**, **skäggschamp** och flera andra hårsjukdomar, såvida det användes i enlighet med bruksanvisningen. Salubrin tillhandahålles i Parfym-, Speceri- & Färgaffärer. I parti hos Geijer & C:o, Stockholm.

3 f

Sigrid Hansén

29 Wästerlångg. - Drottningg. 53

Rekommenderar nyheter för säsongen:

Promenaddräkter
Kappor & Kjolar

Solida kvalitéter - Billiga priser.

41

Önskar Ni Eder

en symaskin, som ger en **särskildt vacker söm** vare sig Ni syr i det tunnaste siden eller de grölsta kapp-tyger, bör Ni köpa

Husqvarna

Central Bobbin Symaskin,

ty dessa maskiner hafva genom sin överlägsna konstruktion, sin mångsidiga användning och öfriga framstående egenskaper blifvit så omyckta, att de under de få år de varit i marknaden, trots sitt något högre pris erhållit en verkligt storartad spridning, det bästa beviset för att en vara är god. CENTRAL-BOBBIN-MASKINEN tillverkas i två storlekar, en mindre för familjer och syateljörer och en större för skrädderier. **OBS!** Fördetaktiga betalningsvillkor.

29